

POLİS AKADEMİSİ ÖĞRENCİLERİNİN SOSYO-EKONOMİK GEÇMİŞLERİ*

Y. Ziya Özcan — Ali Çağlar — Recep Gülltekin

Bu çalışmanın temel amacı, Polis Akademisi'nde okuyan öğrencilerin sosyo-ekonomik geçmişlerini araştırmaktır. Polis Akademisi, emniyet teşkilatının orta ve üst kademe amir ve yönetici gereksinimini karşılamak üzere lisans düzeyinde eğitim-öğretim ve uygulama yapan bir yükseköğretim kurumudur. Kısacası, polis elitleri bu kurumda yetiştirilmektedirler.

Bugün Polis Akademisi olarak bilinen okul, «Emniyet hizmetlerinin orta ve üst kademe amir ve yönetici, üst kademelerinde verimli bir şekilde çalışacak kültürlü, mesleki beceri ve davranışlara sahip, yasalara, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, disiplinli polis amirleri yetiştirmek üzere 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 18'inci maddesine istinaden 1937 yılında kurulmuştur.» (Türk Polisi, s. 143). Kuruluşunda, hem Polis Meslek okullarının bağlı olduğu eğitim merkezi hemde yüksek ihtisas kurslarının yürütüleceği bir eğitim öğretim kurumu olarak iki fonksiyonlu düşünülmüş fakat toplumun gelişme ve değişmesi ile Polis Meslek okulları bünyesinden tamamen ayrılarak doğrudan bir yüksek öğretim kurumu haline getirilmiştir. 1961-62 ders yılından itibaren yüksek okul hüviyetini kazanmış ve 1962 yılında öğretim süresi 3 yıla çıkarılmıştır. 1980 yılında alınan bir kararla süresinin 4 yıl olması kararlaştırılmış ve halen 4 yıllık bir yüksek öğretim kurumu olarak faaliyet göstermektedir. Anayasanın 132'inci ve Y. Ö. K'nin 2. maddeleri gereğince Polis Yükseköğretim Kanunu hazırlanmış ve bu kanunla Polis Enstitüsü, Polis Akademisi haline dönüştürülmüştür (Türk Polisi, s. 143). Girişte amacı genel

* Bu araştırma, O.D.T.Ü AFP tarafından desteklenmiştir.

olarak belirtilen çalışmanın aslında ulaşmak istediği iki hedefi vardır. Bunlar :

1. Ülkemizde polis, özellikle sosyolojik açıdan en az çalışılmış teşkilatlardan biridir. Yapılan kaynakça çalışması polis teşkilat tarihi ile ilgili bir iki çalışma (ALYOT,1947) ve Polis Dergisinde çıkan kısa makaleler haricinde yapılmış çalışmalar olmadığını ancak özellikle 1975 den sonra iki doktora tezi (Kaygısız, 1982-Genç, 1979),TODAIÉ Kamu Yönetim Bölümü, Gazi ve İstanbul Üniversiteleri Sosyal Bilimler Enstitülerince Yaptırılan 15 civarında (kaynakçada verilmiştir) yüksek lisans tezi bulunduğunu göstermiştir. Polis teşkilatımız da ordumuz gibi kapalı kutu görüntüsü vermektedir. Gazeteci yaklaşımıyla da olsa Birand'ın (1986) çalışması Ordunun kapalı kutu görüntüsünü bir ölçüde değiştirmiş, en azından çalışılabileceğini göstermiştir. Benzer şekilde buradada amaç sosyolojik yaklaşım ile polise bakmak ve bu türden çalışmaları hızlandırmaktadır. Bu alanda yapılacak her çalışmanın, polis teşkilatı ile ilgili pek çok bilinmeyen noktayı açıklayacağı ve aynı zamanda Türk sosyolojisine önemli katkılarda bulunacağı açıktır. Dolayısıyla bu çalışma, bir gereksinimi giderme, bu konudaki boşluğu-sınırlıda olsa-doldurma amacını taşımaktadır.

2. Sosyolojik ağırlıklı ikinci amaç, okuldan mezun olur olmaz idari ve yönetici görevler üstlenen ve büyük sorumluluklar verilen Polis Akademisi mezunlarını, sosyolojik anlamda tanımaktır. Kimdir geleceğin en üst kademe yönetici ve idarecileri? Hangi eğitim, meslek ve gelir düzeyindeki ailelerden gelmektedirler? Okula girenlerin bölgelere ve şehirlere göre dağılımları nasıldır? Şimdi şehirde okuyan bu öğrenciler, daha önceki hayatlarını hangi yerleşim birimlerinde (köy-bucak, kasaba, şehir, yurtdışı) geçirmişlerdir? Polislik mesleğine girmekten mutlumudurlar? Yoksa hala başka mesleklere geçmeyi düşünüyorlar mı? İlk seçimlerini hangi etkiler altında yapmışlardır? Araştırma, öğrencilerin sosyo-ekonomik geçmişlerine ait bu türden sorulara cevap vermeyi amaçlamaktadır. Mesleklerinin ileri yıllarında, il emniyet müdürü ve emniyet amiri olarak görev yapacak Polis Akademisi öğrencileri, polis teşkilatının liderleri olacaklardır. Polis teşkilatının yerine getirmekte olduğu önemli görevler hatırlanırsa, gelecekte bu görevleri üstlenecek polis liderlerini tanımanın önemi daha iyi anlaşılacaktır.

VERİLERİN TOPLANMASI

Bu çalışmada kullanılan veriler 1988 yılında Polis Akademisi öğrencilerine uygulanan bir anketten alınmıştır. İki kısımdan oluşan soru kağıdında ilk kısım (bakınız Ek 1), öğrencilerin sosyo-ekonomik geçmişleri ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. 1987-88 öğretim yılında Polis Akademisi'nde toplam öğrenci sayısı 1041 idi. Öğrencilere toplu halde ulaşımın kolay olması nedeniyle örneklem seçilmiş soru kağıdı bütün öğrencilere uygulanmıştır. Öğrencilerin sınıflara göre dağılımı şöyledir: Birinci sınıf öğrenci sayısı 293, ikinci sınıf 262, üçüncü sınıf 269, dördüncü sınıf 182 ve özel sınıf* öğrenci sayısı ise 35'tir.

VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Daha çok tanımlamaya yönelik bu çalışmada değişkenlerin sadece frekans dağılımları yorumlanacaktır.

1. BABA ve ANNENİN EĞİTİM DURUMU

Aşağıdaki tablo öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumlarını ve ilgili dağılımlarını vermektedir.

Her iki dağılımda da ilk okul mezunu olanlar çoğunluğu teşkil etmektedirler (% 45 ve % 48 sırasıyla). Babaların % 2.5'i ve annelerin % 19'u okur yazar değildirler. Orta dereceli okul mezunları babalarda örneklemin üçte birini, annelerde onda birini oluşturmaktadır. Buna karşılık babaların % 39'u annelerin ise % 1.2'si üniversite eğitimi görmüştür. Oğulun öğreniminin tayini açısından daha önemli olan baba eğitimine bakıldığında (Özcan, 1983a), babaların, oğullarının sahip olacağı üniversite dengi öğrenimin çok altında öğrenime sahip oldukları görülür. Başka bir deyişle, eğitimsel statü açısından oğulların hemen hepsi babalarını geçmiş durumdadırlar. Özellikle anne eğitimi, ailenin eğitim düzeyinin çok düşük olduğunu göstermektedir. Babaların % 90'ı orta derece ve altında bir öğrenime sahiptir. Annelerde bu oran % 98'dir.

* Özel sınıf, bir üniversiteyi bitirip polis olmak için Polis Akademisi'ne müracaat edip kabul edilmiş olan öğrencilerin sınıfıdır. Bu sınıfın öğrencileri, bir yıllık özel eğitime tabi tutulurlar. Başarı gösterenler, akademi mezunlarına tanınan bütün hak ve yetkililerden tamamen yararlanırlar.

TABLO 1
Polis Akademisi öğrencilerinin Baba ve Annelerinin
Eğitim durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim düzeyi	Baba		Anne	
	Sayı	%	Sayı	%
Okur-yazar değil	26	2.5	198	19.0
Okur-yazar	83	8.0	220	21.1
İlk okul mezunu	474	45.5	499	47.9
Orta okul mezunu	171	16.4	60	5.8
Lise veya dengi okul mezunu	177	17.0	44	4.2
Üniversite mezunu	94	9.0	12	1.2
Lisans üstü derece	7	7.0	1	0.1
Cevapsız	9	0.9	7	0.7
Toplam	1041	100.0	1041	100.0

Baba ve annelerin eğitim düzeylerine beraber bakıldığında, Polis Akademisi öğrencilerinin eğitimsel statüleri açısından seçkin bir gruptan geldikleri söylenemez. Tam tersine çoğu, eğitim seviyesi ilkökul olan anne ve babaların çocuklarıdır. Bu durum ise, «neden özellikle eğitim düzeyleri düşük olan aileler (anne-babalar) çocuklarını Polis Akademisi'ne göndermektedirler?» sorusunu gündeme getirmektedir. Bilindiği üzere, günümüz Türkiye'sinde üniversiteden mezun olan her birey ne yazıkki hemen istihdam edilememektedir. Oysa Harp Okulları ve Polis Okulları gibi özel statüye sahip olan eğitim-öğretim kurumlarından mezun olan kişilerin böyle bir sorunu bulunmamakta ve mezun olur olmaz istihdam edilmektedirler. Hatta dahada ötesi, bu öğrenciler mezun olmadan-öğrenci olur olmaz-bir maddi gelire sahip olmakta, aylık almaktadırlar. Eğitim düzeyinin yüksekliği, kesin olmamakla birlikte bir anlamda, ekonomik durumun yüksekliği ile paralellik gösterdiğinden -ki baba ve annelerin meslek dağılımlarında da görülecektir- gelecek kaygısı taşıyan ailelerin çocuklarını bu tür, yarını belirli eğitim-öğretim kurumlarına göndermeyi tercih etmeleri doğal olarak değerlendirilebilir.

2. BABA ve ANNE MESLEĞİ

Tablo 2, baba ve anne mesleği sorularına öğrencilerin verdikleri cevapların dağılımını göstermektedir. Bu güne kadar Türk sosyal

TABLO 2
Polis Akademisi Öğrencilerinin Baba ve Annelerinin Meslek Gruplarına Göre Dağılımları

MESLEK GRUPLARI	BABA		ANNE	
	Sayı	%	Sayı	%
1. Akademik ve teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri	122	11.7	23	2.2
2. Müteşebbisler, direktörler ve üst kademe yöneticileri	33	3.2	0	0.0
3. İdari personel ve benzeri çalışanlar	129	12.4	9	0.8
4. Ticaret ve satış personeli	95	9.1	2	0.1
5. Hizmet işlerinde çalışanlar	186	17.9	3	0.3
6. Tarımcı, hayvancı, ormancı, balıkçı ve avcılar	113	10.9	2	0.1
7. Maden, metal, dokuma, deri, gıda, tütün ve temizlik işlerinde çalışanlar	43	4.1	3	0.3
8. Deri işçileri, marangozlar, yontma işçileri, metal işleyiciler, montajcılar, elektirik ve elektronik işçileri	39	3.7	0	0.0
9. Plastik, kağıt, baskı, yapı (inşaat) işçileri, ulaştırma makinaları kullananlar	107	10.3	3	0.3
10. Ev hanımları, emekliler, çalışamaz durumda olanlar, sınıflandırılmayanlar	173	16.6	988	95.6
Toplam	1040	100.0	1033	100.0

bilimler literatüründe bir standarta oturtulamayan meslek sınıflaması konusunda Ek 1'de görüldüğü üzere (soru 10 ve 11) baba ve anne mesleği açıklama yapılarak sorulmuş fakat her zaman olduğu gibi yapılan iş detaylı değil genel başlıklar (memur gibi) altında verilmiştir. Çalışılan kurum ve bizzat iş detayına bakılarak meslekler, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün, Meslek ve İktisadi Faaliyet Klasifikasyonu (1980) kitabındaki kodlar esas alınarak kodlanmış ve gruplandırılmıştır. Böyle bir kodlamaya gitmemizin nedeni, ileride yapılacak çalışmalarla karşılaştırma yapma imkanını sağlamaktır (TREIMAN, 1977).

Kodlamadan doğan bazı küçük yanlışlıklar hatırd tutularak Tablo 2'ye bakıldığında babaların % 18'inin hizmet işlerinde çalıştığı görülür. Daha çok kentsel özellik gösteren bu işleri, % 12 ile büro işleri yapanlarla kamu kuruluşlarında çalışanlar izlemektedir. Serbest meslek sahipleri üçüncü büyük grubu oluşturmaktadır (% 11.7). Tarımsal işlerle uğraşan babaların (% 11) büyük bir kısmı tarla ziraatı ile meşgul olmaktadır. İnşaat sektöründe çalışanlar ile şoförlük yapanlar (% 10) beşinci büyük grubu oluşturmaktadır. Babaların % 9'u ticari ve satış işlerinde çalışmaktadır. Babalar arasında müteşebbis olanlarla yüksek kademelerde çalışanlar yüzde olarak en düşük grubu oluşturmaktadırlar (% 3.2).

Annelere gelince, büyük çoğunluğu (% 96) ev kadınıdır ve dışarıda çalışmamaktadır. Annelerin, % 88'inin ilkokul ve daha az tahsilli öğrencilerin % 92.3'ünün şehir kültürünü teneffüs ettiklerini göstermektedir.

Babaların mesleki dağılımları öğrenim durumlarına uygunluk göstermektedir. Çoğu orta okul ve lise öğrenimi gerektiren ve saygınlığı az olan işlerde çalışmaktadırlar. Bu durum ise Tablo 1'e istinaden yapılan açıklamaları destekler nitelikte görülmekle birlikte, söz konusu ailelerin çocuklarını, göreceli olarak, daha yüksek saygınlığa sahip polislik mesleğin yöneltmelerini doğallaştırmaktadır.

3. BABALARIN GELİR DURUMU

Bireylerin eğitimleri, meslekleri ile gelir statüleri arasında çok güçlü bir ilişkinin olmadığı, sosyal tabakalaşma çalışmalarında gösterilmiş bulunmakla birlikte (bkz. A.B.D. için Jenks ve arkadaşları,

1972; Türkiye için Kasnakoğlu, 1975-Özcan, 1983a) gelir dağılımı, kendi başına değerlendirilmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Tablo 3, baba geliri sorusuna verilen cevapların dağılımını göstermektedir.

TABLO 3
Polis Akademisi Öğrencilerinin Babalarının
Aylık Gelir Dağılımı*

Gelir	Sayı	%
1 — 100	147	17.2
101 — 200	424	49.6
201 — 300	188	22.0
301 — 400	52	6.1
401 — 500	29	3.4
501 — +	14	1.6
Toplam	854	100.0

Ortanca = 200.182 TL.

Bu soruya cevap veren 854 öğrenciden yarısı (% 49.6), babalarının gelirinin 100 bin ila 200 bin TL. arasında olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerden % 22'sinin babaları 200 bin ila 300.000 TL. arasında, gelire sahiptirler. 300.000 T.L. üzerinde aylık geliri olanlar, örneklemin ancak % 11'ni teşkil etmektedirler. Buna karşılık 300.000 TL.'nin altında aylık geliri olan babalar, örneklemin % 89'unu oluşturmaktadırlar. Dağılımın ortanca** (Median) değeri 200.182 TL. dir. Bu durum, Polis Akademisi'nde okuyan öğrencilerin aylık geliri 200.000 TL. olan ailelerden geldiklerini göstermektedir. İlk bakışta 1988 yılı için yüksek gibi görünen bu bilgiler, 18-20 yaşları arasında (çocukları) oğulları olan babaların geliridir. Bu açıdan yüksek

* Gelir rakamları 1000 ile çarpılarak düşünlülmelidir.

** Dağılımda ekstrem gelirler olduğu için ortalama değil ortanca değeri verilmiştir.

gelirli değil daha çok orta halli aileleri göstermektedir*. Hatta bir anlamda düşük gelirli aileler kategorisinde değerlendirmek de olanaklıdır. Çünkü belirtildiği gibi en az 18-20 yaşlarında çocuk sahibi bir baba, en az 15 yıllık bir aktif iş yaşamına sahip demektir. Bu koşullar içerisinde değerlendirildiğinde gelirin düşüklüğünden bahsetmek olanaklıdır. Dolayısıyla, Polis Akademisi'nde okuyan öğrencilerin çoğunluğu düşük ve orta gelir düzeyine sahip ailelerden gelmektedir biçiminde bir varsayım ileri sürülebilir.

4. AİLENİN İKAMET ETTİĞİ YER ve BÜYÜKLÜĞÜ

Araştırmaya başlarken, Polis Akademisi'ne giden öğrencilerin çoğunlukla kasaba kökenli oldukları düşünülmüş ve daha çok geniş aile dediğimiz ailelerden geldikleri varsayılmıştı. Tablo 4 ve 5 bu varsayımların doğruluğunu değerlendirecek yüzdeleri vermektedir.

TABLO 4
*Polis Akademisi Öğrencilerinin Ailelerinin
İkamet Ettikleri Yerlerin Tipleri*

Yerleşim Tipleri	Aile	
	Sayı	%
Köy-bucak	87	8.4
Kasaba	171	16.5
Şehir	773	74.6
Yurtdışı	5	0.5
Toplam	1036	100.0

Tablo 4'e bakıldığında, köy ve bucaklarda yaşayan öğrenci ailelerinin oranının % 8.4 olduğu, kasabada yaşayanların % 16.5 olduğu buna karşılık şehirde yaşayan ailelerin örneklemin dörtte üçünü (% 74.6) oluşturduğu görülür. Bu da ailelerin daha çok şehir merkezlerinde yaşadıklarını ve kasaba kökenli oldukları ile ilgili varsayımın yanlışlığını göstermektedir. Ancak bugün ülkemiz nüfusunun % 60'a

* Parasal olmayan ve ailede çalışan diğer bireylerin gelirleri buraya dahil edilmemiştir.

yakın bir bölümünün kentlerde yaşamakta olduğu gerçeği gözönüne alınırsa, sonuçların çok da şaşırtıcı olmadığı düşünülebilir.

TABLO 5
Polis Akademisi Öğrencilerinin Aile Büyüklükleri

Kardeş sayısı	Sayı	%
0	5	0.5
1	152	14.8
2	324	31.5
3	230	22.4
4	124	12.1
5 ve üstü	194	18.6
Toplam	1029	100.0

Tablo 5'de, kardeş sayısı esas alınarak aile büyüklükleri verilmiştir. En fazla iki çocuğu olan ailelerin toplam öğrenci aileleri içindeki payı % 46 dır. Buna küçük aile diyebileceğimiz 3 çocuklu aileleride eklersek bu sayı % 69'a çıkar ki toplam ailelerin üçte ikisi demektir. Büyük aile diyebileceğimiz 4 ve 5, ve 5'ten fazla çocuklu ailelerin oranı % 30 olup, toplam ailelerin üçte birini oluşturmaktadır.

Bu iki tablo bize Polis Akademisi öğrencilerinin köy, kasaba kökenli olmadıklarını ve büyük aile tiplerinden gelmediklerini; tam tersine daha çok şehir kökenli ve küçük ailelere mensup olduklarını göstermektedir.

5. DOĞUM YERİ ve ÖĞRETİM GÖRÜLEN YERLER

Tablo 6, öğrencilerin yerleşim tiplerine göre doğum yerlerini, 12 yaş ile ortaokulu ve liseyi bitirinceye kadar yaşadıkları yerlerin dağılımlarını vermektedir.

Tablodaki açıkça görülen eğilim, eğitim düzeyi ilerledikçe şehirlere yerleşmenin kuvvetlenmesidir. Köy-bucak doğumlu olanların (% 18.5) ancak % 1.6'sı liseyi bitirinceye kadar aynı yerleşim biriminde yaşamıştır. Aynı şekilde kasaba doğumlu olanların (% 22.4) liseyi bi-

TABLO 6

Polis Akademisi Öğrencilerinin Doğdukları, 12 Yaş, Ortaokul ve Liseyi Bitirinceye Kadar Yaşadıkları Yerler

	Yaşanılan Yer							
	Doğum yeri		12 yaş		Ortaokul		Lise	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Köy-bucak	187	18.5	122	11.8	51	4.9	16	1.6
Kasaba	227	22.4	194	18.7	192	18.5	63	6.1
Şehir	594	58.7	718	69.3	793	76.4	949	92.3
Yurtdışı	4	0.4	2	0.2	2	0.2	0	0.0
Toplam	1012	100.0	1036	100.0	1038	100.0	1028	100.0

tirdiklerinde hala aynı yerde yaşayanları, toplam öğrencilerin % 6.1'ni teşkil etmektedirler*. Öğretim süreci boyunca kaymalar şehirler lehine olmuş ve şehirde doğanlar toplam öğrencilerin % 58.7'sini teşkil ederken lise bittiğinde öğrencilerin % 92.3'ü şehirde yaşıyor duruma gelmişlerdir.

Bu, bize % 50'den fazlası şehirde doğmuş olan öğrencilerin giderek artan oranlarda şehir yaşantısına girdiklerini, lise çağlarında öğrencilerin % 92.3'ünün şehir kültürünü tenefüs ettiklerini göstermektedir. Araştırma öncesi düşünülenlerin tersine, öğrencilerin çoğu, şehir kültürü (köy-kasaba kültürü değil) almış ve şehirlerde geçerli kültürel değerlere sahip öğrenciler olarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir.

6. İLLER VE BÖLGELERE GÖRE DAĞILIM

PA'ne giren öğrencilerin doğum yerleri itibariyle iller ve bölgeler bazında nasıl dağıldıklarını görmek, hem okulun seçimde takip ettiği politika hemde, eğer varsa, iller ve bölgeler bazında eğilimleri vermesi bakımından faydalı olacaktır. Harp Okulları için aynı konuyu ele alan Birand şunları vurgulamaktadır: «Ordunun en büyük duyarlılığı, Türkiye'nin her ilinden bir gencin okullarda bulunması. Belki biraz zorlamaylada olsa, bugün Türkiye'nin her yöre-

* Ortaokulu bitirdikleri yer açısından kuleli askeri lise öğrencileri ile karşılaştırılırsa görülmektedir ki kasaba kökenli olanların oranı % 65 (PA'de % 18.5), şehir kökenli olanların ise % 30'dur. (PA'de % 76)

sinden ve 67 ilinden öğrenci var. Ancak ağırlık 17-20 kent ve kente bağlı kasaba ve köylülerde» (1986:32). Okul idarecileri ile yapılan görüşmede Akademinin bu konuda açık seçik bir politikası olmadığını öğrenmiş bulunuyoruz. Bununla beraber doğum yerleri itibarıyla iller dağılımına baktığımızda 1 (Giresun) il hariç hemen her il-den Akademi öğrenci olduğu anlaşılmaktadır.

İllere göre dağılımda belli birikimler veya eğilimler sorusu için öğrenci sayısı 15 ve daha yüksek olan iller ve yüzdeleri Tablo 7'de verilmiştir.

TABLO 7
Öğrencilerin Doğum Yerlerine Göre İl Bazında
Dağılımları*

İL	SAYI	%
Adana	25	2.4
Afyon	18	1.7
Ankara	201	19.3
Balıkesir	25	2.4
Bursa	16	1.5
Çankırı	18	1.7
Denizli	16	1.5
Eskişehir	26	2.5
Gaziantep	17	1.6
Isparta	15	1.4
İstanbul	67	6.4
İzmir	53	5.1
Kayseri	16	1.5
Konya	38	3.7
Manisa	20	2.0
Samsun	15	1.4
Sivas	21	2.0
Yozgat	20	1.9
Diğer iller	327	31.4
Yurt dışı	2	0.2
Cevapsız	85	8.2
Toplam	1041	100.0

* Tabloya öğrenci sayısı 15'den fazla olan iller alınmıştır.

Tablo 7, öğrenci dağılımında illere göre açık seçik görülebilen belirli bir eğilimin olmadığını ancak Ankara (% 19.3) başta olmak üzere İstanbul (% 6.4), İzmir (% 5.1) ve Konya (% 3.7) gibi illerimizin daha ağırlıklı temsil edildiğini göstermektedir. Eskişehir (% 2.5), Balıkesir (% 2.4), Sivas (% 2.0), Manisa (% 1.9) ve Yozgat (% 1.9) ikinci derecede yoğunluğu olan illerdir. Buradada Harp Okullarına benzer şekilde öğrencilerin 18 ilde daha ağırlıklı temsil edildiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Klasik beş bölge sınıflandırması kullanıldığında bölgelere göre dağılım ise şu şekildedir. Diğer bir deyişle, Tablo 8, doğumyeri itibariyle öğrencilerin beş bölgeye dağılımlarını vermektedir.

TABLO 8
Doğum Yeri İtibariyle Öğrencilerin Bölgelere Göre Dağılımları

BÖLGE	SAYI	%
Akdeniz	121	11.6
Karadeniz	89	8.5
Ege ve Marmara	258	24.8
Orta Anadolu	409	39.3
Doğu ve Güneydoğu	77	7.4
Yurtdışı ve Cevapsız	87	8.4
Toplam	1041	100.0

Tabloda açıkça görülen eğilim, öğrencilerin üçte birinden fazlasının Orta Anadolu (% 39.3), dörtte birinin ise Ege ve Marmara bölgelerinden gelmiş olmasıdır. Akdeniz, Karadeniz ve Doğu-Güneydoğu Anadolu bölgeleri daha az ağırlıklarla temsil edilmektedirler. Orta Anadolu'nun ağırlık kazanması, Akademinin Ankara'da bulunması, çeşitli nedenlerle başkente gelen çevre il halkının bir ölçüde okulu görüp tanınması ve daha kolay temasa geçmesiyle açıklanabilir.

Sonuç olarak, öğrencilerin üçte birinin üç büyük ilimizden olmak üzere çoğunlukla 18 ilden geldiklerini ve bölgeler bazında da üçte

ikisinin Orta Anadolu ile Ege ve Marmara bölgelerinden geldiklerini söylemek doğru olacaktır.

7. POLİS MESLEĞİNE GİRİŞ

Öğrencilerin meslek seçimi ile ilgili bulguları vermeden önce, genel anlamda, polis mesleğini seçme ile ilgili bir iki sonucu hatırlatmakta yarar olacaktır. Ankara gecekondularının % 1'ni içine alan 1971 yılında yapılan bir araştırmada gençlerin % 3.1'i meslek tercihlerini polis olarak belirtmişlerdir (Gökçe, 1976: 139). Verileri, 1982 yılında toplanan ülke çapında yapılan bir başka araştırmada ise, lise öğrencilerinin % 9.4'ü, özel lise öğrencilerinin % 0.6'sı, meslek lisesi öğrencilerinin % 11.9'u ve imam hatip lisesi öğrencilerinin % 3.7'si polis-emniyet görevlisi mesleğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Toplam örnekleme içinde bu mesleği seçenlerin oranı % 9.2'dir (Gökçe, 1984: 91).

Aynı araştırmada anne ve babaların çocuklarının seçmesini istedikleri meslekler de araştırılmış, annelerin % 3.7'si ve babaların % 4.6'sı çocuklarının polis mesleğini seçmelerini arzuladıkları ortaya çıkmıştır (Gökçe, 1984:136). Ayrıca bu araştırmada öğrencilerin gelecekte seçmeyi düşündüğü mesleklerle anne ve babanın isteklerinin aynı doğrultuda olduğu vurgulanmaktadır. Çünkü «ailenin sosyo-ekonomik düzeyi (anne-baba eğitimi, meslekleri ve buna bağlı olarak gelir düzeyleri), mesleki beklentinin belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır» (Gökçe, 1984 : 86). Bu arada belirtilmesi gereken bir konu da polis mesleğinin, «ekonomik, politik sistemin mesruluğuna ilişkin değer yargılarına duyarlı» diğer meslekler gibi (asker, politikacı, din adamı) saygınlığının, genellikle düşük olmasıdır (Gökçe, 1984 : 90, bkz. Aral, 1977; Çıngı-Kasnakoğlu, 1980).

Öğrencilerin meslek seçiminde takip ettikleri yol, onları tanıtmaya yardımcı önemli bir konudur. Öğrencilerin «Polislik mesleğini istediğiniz ile mi seçtiniz?» sorusuna verdikleri cevaplardan, % 85'inin kendi istekleri ile bu mesleğe girdikleri anlaşılmaktadır. Öğrencilerin % 15'i bu soruya 'hayır' diyerek kendi istekleri ile girmediklerini belirtmişlerdir. Bu kesime sorulan «Bu mesleği seçmenizde en fazla kim rol oynadı?» sorusuna öğrencilerin % 78.3'ü anne baba, kardeş, geri kalanları ise diğerleri diye niteledikleri akraba, arkadaş ve tanıdıklarını göstermişlerdir.

Aile içinde mesleki bir sosyalizasyon sürecinin yaşanıp yaşanmadığını öğrenmek amacıyla polis akrabalarının olup olmadığı sorulmuş ve öğrencilerin % 41.8'i polis akrabalarının olduğunu belirtmiştir.

Polis Akademisi'nde okuyan öğrencilerin yüzde 77'si polis koleji mezunudur. % 16.5'i lise veya dengi okul, % 2.4'ü kadro*, % 3.3'ü de üniversite kökenlidir. Bu, öğrencilerin büyük bir kısmı için (% 71) polislik mesleği seçiminin, ortaokul sonrasında yapıldığını göstermektedir. Polis koleji'ne devam eden öğrencilerin Polis Akademisi yerine başka bir yüksek öğrenim kurumuna gitmeleri halinde tazminat ödemeleri gerekmektedir. Başka bir öğrenim kurumuna girmenin getirdiği bu ek mali külfet, buna karşılık Akademi tarafından sağlanan maddi imkan, öğrencilerin üniversite giriş sınavlarıyla girmeye hak kazandıkları eğitim kurumlarına gitmelerini önlemektedir. Meslek seçiminin genç yaşlarda yapılması, polis kolejinden ayrılmanın tazminat doğurması ve Polis Akademisi'nde maaş verilmesi öğrencilerin seçtikleri meslekten memnun olmama veya başlangıçta hissedilen sevginin meslekte ilerledikçe kaybolabileceği ihtimalini düşündürmektedir. Nitekim «Şu anda Akademi yerine başka bir öğretim kurumunda olmak ister miydiniz?» sorusuna öğrencilerin % 44'ü 'evet' cevabını vermişlerdir. Bu da bize Polis Akademisi öğrencilerinin yarısından biraz azının kendi iradesiyle, önceden veya yukarıda açıklandığı gibi mali kısıkaç içinde sonradan yapılan meslek seçiminden memnun olmadıklarına işaret etmektedir. Konuşulan öğrencilerin bazıları, bu değişiklik için ilk seçimlerini çok bilinçli yapmadıklarını, bir yandan kolejin tazminatını ödeyip diğer yandan bir başka eğitim kurumunda kendilerini finanse edecek güçleri olmadığı için polislik mesleğinden ayrılmadıklarını belirtmişlerdir. Konuşulan son sınıf öğrencileri, polisliğin saygınlığı az olan bir meslek olduğunu, polislik yerine aynı süre içinde başka mesleklerde daha çok ilerleyebileceklerini düşündüklerini vurgulamaktadırlar. Akademi yerine başka bir yüksek eğitim kurumunda olmak isteyen 454 öğrenciden yüzde 41.2'si Ankara Üniversitesi'nde, % 12.1'i O.D.T.Ü.'de % 6.6'sı İstanbul Üniversitesi'nde, % 6.4'ü Boğaziçi Üniversitesi'nde ve % 4'ü Hacettepe

* Kadro, alanda görev yapan polis memurları arasından ilgili kanunla Polis Akademisi'ne kabul edilen öğrencileri kastetmektedir.

Üniversitesi'nde olmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Diğerleri, daha az yoğunluklarda olmak üzere tercihlerini diğer 12 üniversiteye kullanmışlardır. Meslek seçiminde başlangıçta yapılan hatanın dışında bu öğrencileri polis mesleğinden soğutan faktörler, araştırılması gereken diğer bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

S O N U Ç

Polis teşkilatında geleceğin amir ve yöneticisi olacak Polis Akademisi öğrencilerinin geçmişlerinin araştırıldığı bu çalışmada şu konular dikkati çekmektedir :

- a) Öğrencilerin çoğu, eğitim düzeyi (baba ve anne eğitimi) yüksek olmayan, daha çok ilköğretim ve aşağısı bir eğitime sahip ailelerden gelmektedir.
- b) Eğitimsel statülerine paralel olarak öğrencilerin baba ve anne meslekleri, daha çok kentlerde görülen-mesleki saygınlığı düşük-hizmet sektörü işleri, memurluk, şöförlük, küçük esnaflık ve tarımla ilgili olmayan benzeri mesleklerdir.
- c) Öğrenciler, baba geliri ile ölçülen aile geliri açısından değerlendirildiklerinde, çoğunlukla 'orta' olarak nitelenebilecek gelir düzeyine sahip ailelerden gelmektedirler. (1988 yılı için ortalama aylık geliri 200.000 TL'si olan ailelerdir).
- d) İkamet edilen yerleşim birimi açısından bakıldığında ailelerin dörtte üçü kentlerde yaşamaktadır. Ailesi köy ve bucaklarda yaşayanlar azlığı (% 8.4) oluştururken, bir kısım aile de (% 16.5) kasabalarda yaşamaktadır. Öğrenciler çoğunlukla kentli aile çocuklarıdır.
- e) Kardeş sayısı ile ölçülen aile büyüklüklerine bakıldığında öğrencilerin % 70'nin üç ve daha az kardeşi olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle öğrenciler çoğunlukla, çekirdek aileden büyük, geniş aileden küçük olarak tanımlayabileceğimiz ailelerin çocuklarıdır.
- f) Yarıdan fazlası (% 59) şehir doğumlu olan öğrenciler, öğretim kademelerindeki yükselmelere paralel olarak daha çok şehirde yaşar duruma gelmişlerdir. Lise bittiğinde şehirde yaşayanların oranı % 92'ye ulaşmıştır.

- g) Öğrencilerin doğum yerleri bazında iller ve bölgelere göre dağılımlarına bakıldığında, çok açık eğilimlere rastlanmamış ancak bölgelerden Orta Anadolu ve Ege-Marmara bölgelerinin daha fazla ağırlıkla temsil edildikleri görülmüştür.
- h) Öğrencilerin yarısına yakın bir bölümü önceden yaptıkları meslek seçiminden memnun değildir. Mesleği, çoğu ortaokul sonrası seçtiği için bilinçli bir seçim sözkonusu değildir. Öğrencilerin yarısına yakınının (% 42) polis akrabaları vardır. Bir ölçüde, seçimde aile içi mesleki sosyalizasyon sözkonusudur. Kolej ve akademide maaş verilmesi, okul sonrası iş garantisi aileler için mesleği cazip kılmaktadır. Ailenin etkisi ve özellikle mali kaygılarla yapılan seçim, şehir yaşamının kendilerine diğer alternatifleri sergilemesi nedeniyle irdelenmekte ve öğrencilerin % 44'lük bir bölümü başka bir mesleğe geçmeyi düşünmektedir. Mesleklerinde en yüksek kademelere ulaşabileceklerini bilen bu öğrenciler, buna rağmen başka bir mesleğe geçmeyi istemektedirler. Bu, üzerinde durulması ve düşünülmesi gereken önemli bir konudur.

KAYNAKÇA

- AL, Kenan (1986) *Pasaport İşlemlerinde Polisin Görev ve Yetkileri*. Gazi Üniv. Sos. Bil. Enst. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ALYOT, A. (1947) *Türkiyede Zabıta*. İçişleri Bakanlığı Yayınları seri III, sayı 4, Kanaat Basımevi, Ankara.
- ARAL, S. (1978) *Meslek Saygınlığı : Kuramsal ve Ampirik Bir İnceleme*, Doçentlik Tezi, O.D.T.Ü., Ankara.
- BAŞBOĞA, M. Şerif (1985) *Polis Örgütünde Hizmetiçi Eğitim*. İst. Üniv. Sos. Bil. Enst. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- BİRAND, Mehmet Ali (1986) *Emret Komutanım*. Milliyet Yayınları, İstanbul.
- BORA, Sadettin (1986) *Uluslararası Kriminal Polis Örgütü Interpol'un Örgütsel Yapısı ve İşleyişi*. Gazi Üniv. Sos. Bil. Enst. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ÇİMEN, Ahmet (1987) *Metrolarda İşlenen Suçlar ve Alman Güvenlik Önlemleri*, İst. Üniv. Sos. Bil. Enst. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi,
- CINGI, H. ve KASNAKOĞLU, Z. (1980) «Özel Meslek Saygınlığı Üzerine Bulgular» *O.D.T.Ü Gelişme Dergisi*, 7(314) 317-360, Ankara.
- D.İ.E, (1980) *Meslek ve İktisadi Faaliyet Klasifikasyonu*, Başbakanlık D.İ.E Matbaası, Ankara.
- EMRE, Necmettin (1986) *Uyuşturucu Madde Suistimali ve Kaçakçılığın Önlenmesinde Polis Teşkilatının Sorumluluğu*. Gazi Üniv. Sos. Bil. Enst. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ESER, Adnan (1984) *Toplum Zabıtası*. TODAİE, Kamu Yönetimi Bölümü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- GENÇ, Turan (1979) *Türk Emniyet Örgütünde Yönetici Davranışları*. Hacettepe Üniv. Sosyoloji Bölümü Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.
- GÖKAKIN, Salih (1980) *Toplumsal Suçlar ve Polisin Eğitimi*. TODAİE Kamu Yönetimi Bölümü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- GÖKÇE, B. (1984) *Orta Öğretim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları*. M.E.G. ve S.B Ankara.
- GÖKÇE, B. (1976) *Gecelik Gençliği*, H.Ü Yayınları C-15 Ayyıldız Matbaası, Ankara.
- GÜNEY, Erhan (1986) *Polisin Kamuyla Olan İlişkileri*, İst. Üniv. Sos. Bil. Enst. Kamu Yönetimi Anabilimdalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- JENCKS, C. ve arkadaşları (1972) *Inequality : A Reassessment of The Effect Family and Schooling in America*, New york : Harper Colophon Books.

- KASNAKOĞLU, Z. (1975) *Distribution in Turkey : A Study of The Determinants of Male Earnings Differentials in 1968*. Unpublished Ph. D. Dissertation. Madison : Univ. of Wisconsin, Department of Economics.
- KAYGISIZ, ALİ (1982) *Türkiye'deki Polis Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Basılmamış Doktora Tezi.
- KOÇAL, Yalçın (1986) *Polis Halk İlişkileri*. TODAİE, Kamu Yönetimi Bölümü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- OĞUZ, Sırrı (1986) *Milletlerarası Kaçakçılık Suçları ve Önlenmesinde Milletlerarası Polis ve Adli İşbirliği*. Gazi Üniv. Sos. Bil. Enst. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ÖZCAN, Y. Ziya (1983a) «Educational Attainment Process in Turkey», *Journal of Human Sciences*, Vol. 11, No: 1, pp. 59-78, Ankara.
- ÖZCAN, Y. Ziya (1983b) *Social Stratification and Social Mobility in Turkey*. Unpublished Ph. D. Dissertation. Chicago : Univ. of Chicago, Department of Sociology.
- TORUN, Mahmut (1987) *Kamu Yönetimi Açısından Mülteci Sorunu ve Polise Düşen Görev*. TODAİE, Kamu Yönetimi Bölümü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- TOSUN, Kemal (1985) *Yönetim İşleyişi Açısından Polis Karakollarında Eğitim ve Yönetim*. TODAİE, Kamu Yönetimi Bölümü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- TREIMAN, D.J. (1977) *Occupational Prestige in Comparative Perspective*, New York: Academic Press.
- TÜMTÜRK, Lütfi (1986) *Emniyet Teşkilatında Personel İstihdamı ve Değerlendirilmesi*. TODAİE, Kamu Yönetimi Bölümü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- CUMHURİYETİN 60. YILINDA TÜRK POLİSİ** (Tarihsiz) Türk Polis Teşkilatı'nı Güçlendirme Vakfı, Dönmez Ofset, Ankara.
- YILMAZ, Ömer (1986) *Arşivcilik ve Ankara Emniyet Müdürlüğü Örneği*. Gazi Üniv. Sos. Bil. Enst. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

EK 1

A — GENEL BİLGİLER İLE İLGİLİ DURUM

- 1 — Doğum yılınız .....
- 2 — Doğum yeriniz (ili belirtiniz) .....
 - Köy-Bucak   - Kasaba   - Şehir
 - Yurtdışı (belirtiniz) .....
- 3 — En son bitirdiğiniz okul (Akademi'ye hangi okuldan geldiniz?).
 - Polis Koleji
 - Kadro
 - Lise veya dengi okul
 - Üniversite
- 4 — Devam ettiğiniz sınıf
 - 1   - 2   - 3   - 4   - Özel sınıf
- 5 — 12 yaşına (ilkokulu bitirinceye) kadar nerede yaşadınız?
 - Köy-Bucak   - Kasaba
 - Şehir (belirtiniz) .....
 - Yurtdışı (belirtiniz) .....
- 6 — Ortaokulu bitirinceye kadar nerede yaşadınız?
 - Köy-Bucak   - Kasaba
 - Şehir (belirtiniz) .....
 - Yurtdışı (belirtiniz) .....
- 7 — Liseyi bitirinceye kadar nerede yaşadınız?
 - Köy-Bucak   - Kasaba
 - Şehir (belirtiniz) .....
 - Yurtdışı (belirtiniz) .....
- 8 — Ailenizin halen ikamet ettiği yer (belirtiniz)
 - Köy-Bucak .....
 - Kasaba .....
 - Şehir .....
 - Yurtdışı .....

- 9 — Kardeşlerinizin sayısı
 -0 -1 -2 -3 -4 -5 ve daha fazla
- 10 — Babanızın işi (Lütfen babanızın hangi kurumda çalıştığını ve bizzat yaptığı işi -daktilo, muhasebeci, doktor, avukat, elektrik mühendisi, inşaat işçisi, tüccar, bakkal, vb. gibi- belirtiniz).
 (Babanız hayatta değilse bile, en uzun süre yaptığı işi düşünerek soruyu cevaplayınız).
 — Kurum .....
- Bizzat yaptığı iş .....
- 11 — Annenizin işi (Lütfen annenizin hangi kurumda çalıştığını ve bizzat yaptığı işi -ev hanımı, daktilo, muhasebeci, sekreter, doktor, avukat, vb. gibi- belirtiniz). (Anneniz hayatta değilse bile soruyu cevaplayınız).
 — Kurum .....
- Bizzat yaptığı iş .....
- 12 — Babanızın eğitim durumu;
 - Okur-yazar değil
 - Okur-yazar
 - İlkokul mezunu
 - Ortaokul mezunu
 - Lise veya dengi okul mezunu
 - Üniversite mezunu
 - Lisansüstü eğitimi var
- 13 — Annenizin eğitim durumu;
 - Okur-yazar değil
 - Okur-yazar
 - İlkokul mezunu
 - Ortaokul mezunu
 - Lise veya dengi okul mezunu
 - Üniversite mezunu
 - Lisansüstü eğitimi var
- 14a — Babanızın ortalama (eğer biliniyorsa tam olarak) aylık geliri ne kadardır? .....

14b — Aile gelirine katkıda bulunan diğer insanlar ve gelirlerini yazınız

.....
 .....
 .....

14c — Varsa, aileye parasal olmayan (yağ, bulgur, peynir, piring gibi) gelirlerin para olarak miktarını (ortalama) yazınız...
 .....

15a — Akrabalarınızdan polis mesleğinde olan var mı?
 ( ) - Evet ( ) - Hayır

15b — (Cevap evet ise) akrabalık derecesi nedir? .....

16 — Polislik mesleğini istediğiniz ile mi seçtiniz?
 ( ) - Evet ( ) - Hayır

17 — (Cevap hayır ise) Bu mesleği seçmenizde en fazla kim rol oynadı? .....

18 — Bu meslekte ulaşmayı amaçladığınız ve istediğiniz en yüksek mevki nedir? (İleride bu meslekte ne olarak görev yapmayı istiyorsunuz?) .....

19 — Şu an Akademi yerine başka bir öğretim kurumunda olmak ister miydiniz?
 ( ) - Evet ( ) - Hayır

20 — (Cevap evet ise) Hangi Üniversitede ve hangi dalda eğitim görmek isterdiniz?
 — Üniversite .....
 — Fakülte veya bölüm .....

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...